

Ese de două ori in septemana;
Joi-a și Duminec'a.

Pretulu de prenumeratiune:

pre anu întregu . . . 6 fl. v. a.
diurnitate de anu . . . 3 fl. v. a.
patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a și strainotate:

pre anu întregu . . . 9 fl. v. a.
diurnitate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Foia bisericésca, scolastica, literaria și economica.

Correspondintiele și banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cvinte (spatiu de 20 sire garmond) taes'a e 3 fl.; pana la 220 de cvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiulu publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Ce avem de facutu?

Inainte de a responde la acésta întrebare, spunu on. cetitori, că ea e îndreptata catra preotime, pentru că preotimea e chiamata in prim'a linia a o deslegá.

Mai de multe ori am scrisu și am spusu chiar si in colónele acestei foi, cumca bas'a fericirei, esistintiei, și chiar a vietii unui poporu și pe urma a omenimei întregi este: *moralitatea*; și acést'a este unu adevéru recunoscutu chiar si de aceia cari nu-lu respectéza de feliu.

Dara cu durere vinu a marturisi, cumca între poporulu romanescu, — care inainte de acést'a érá asia de moralu, asia da cinstitoriu de Ddieu și de legile divine încátu nu poteai pofți dela elu mai multu, — astadi se incuibéza desmoralisatiunea, si-si jé dimensiuni grozave.

Preotulu este singuru, care stá cu moralulu in fruntea lui, éra ceialalti, toti-lu fortiéza spre desmoralisatiune și spre perirea lui.

Erau timpuri mai grele in seclurile trecute pentru poporu, inse nu erau asia de periculóse ca si acuma. Érá atunci iobagie, inse candu vinea dela lucrulu dnului seu, vinea rugandu-se lui Ddieu. Érá atunci sclavie, dara sclavulu care numai cu licentia dela dnulu seu potea merge la sant'a biserica, candu audiá unu cuventu despre detorinti'a crestinésca din gur'a preotului seu, luá radacini in inim'a lui, și mergea mangaietu la slujb'a sa, căci elu scia ce are de facutu ca crestinu spre a dobandi in ceealalta lume o viétia fericita. Daca se intalnea cu preotulu unu crestinu, pe drumu séu pe cale, si acel'a i spunea unele si altele invetiaturi crestinesci ori nationale, — desl pe atunci érá lumea mai multu cosmopolita, — tóte acele se lipéu de sufletulu crestinului, încátu si adi audimu câte pe unu betranu de 80 ani tienendu prelegere tineriloru din cuvintele ce le-a auditu in teneretie dela preotulu de pe timpulu seu, in biserica séu mergendu la tiarina etc. Si pentru ce a fostu atunci asia, si acuma nu? Pentru că pe acelu timpu érá singuru preotulu dascalulu poporului, si nu érá cine se-lu indemne spre lucruri nemorale.

Dara in dilele nóstre stá cu totulu altecum. Acuma se afla dascali peste dascali, cari mai toti sfatuiescu poporulu a pasi pe căi ratacite. Mai in, tóta comun'a se afla câte unu semidoctu, care a studiatu câteva clase, la scoli unguresci séu nemtiesci, unde in loculu intaiu li s'a propusu: ur'a catra preotulu romanescu, pre care tóte nationalitatele cu cari avem lupta nationala, l'ar tersi dintre poporu, ca pe unu scaiu reu, ce inghimpa si ranesce pe celu ce se atinge de turm'a lui; cum dicu unii dintre acestia vinu la sate in calitati diferite, unii ajungu la di-regatorii frumóse unde au coatingeri insemnate cu poporulu si ca atari, tóta conversatiunea cu poporulu li stá din: *hulirea de preotu, de biserica*, si ce e mai multu *néga și esistinti'a lui Ddieu*, si poporulu astadi lu-sufere, mane lu-asculta si poimane lu-crede.

Si asia poporulu in dilele nóstre stá in cumpana;

pana acuma inca nu-lu apasa desmoralisatiunea, fora incepe mereu, mereu alu atrage in vertegiulu ei.

Se ne tredimu dniloru și fratiloru preoti! si la nisce ómeni de acestia se le dămu drumulu dintre poporu pana ce inca poporulu nu e amagitu de ei, se ne punemu in fruntea poporului și se curamu poporulu de gangrenele ce vréu se róda inim'a lui și se-lu uciga.

In timpurile trecute se luptá preotulu cu poporulu la plalta in contra strainului; dara acuma furulu e in casa si in familia, si apoi dice romanulu că: „*se te ferésca Ddieu de lotrulu din casa, căci de acel'a nu te poti feri.*”

Intre astu-feliu de impregiurari ce se facemu dara? Éta ce: Noi — preotimea — si cu poporulu alegemu notarii comunali: *se padimu ca la astu-feliu de alegeri se alegemu ómeni morali și crestini adevérati*, căci aceia sunt si romani buni, pentru că cine-si renéga religiunea, acela-si renéga usioru și nationalitatea. Noi alegemu membrii in comitetulu comitatensu: *se padimu ca si aicea se alegemu ómeni cari si-respectéza legea si nu desconsidera preotimea*, se nu cautamu capacitati speculante, cari pentru interese private vendu si schimba causele nationali. Se alegemu de aceia cu cari se ne potemu sfatui si noi, dara se nu ne alegemu dictatori nationali: ca asia apoi in contielegere cu noi se alegemu érași nisce judi cercuali, cari se dee mana de ajutoriu preotului, candu are lipsa de acést'a, pentru sustinerea vadii si auctoritatii asiediaminteloru nóstre bisericesci, éra se nu-si bata jocu de ele e. t. c. Cu unu cuventu, in tóte afacerile nóstre se fimu activi, si in activitate intiepti. Pre cei ce ne respectéza se-ii redicamu, pre cei ce ne desconsidera se-ii desconsideramu.

Si déca amu face acést'a peste pucinu credu că amu scapá de bantuelile, ce le suferimu astadi din partea ómeniloru ne morali; pentru că asia ii-am departá dela poporu si de ar si mai remanea câte unulu aflandu-se singuru usioru l'am face incapabilu pentru ori ce nesuintie in detrimentulu nostru si alu poporului.

Dara inainte de tóte trebuie se scimu că avem legi facute de diet'a tieriei — reprezentantii poporului — sanctionate de inaltiatulu imperatu, pentru a carui'a sanetate, biruintia și fericire ne rogamu in tóte dilele: multe inse sunt îndreptate — cu voi'a séu fora de voi'a — spre desmoralisatiunea și perirea poporului si a nóstra a tuturor'a.

Poporulu se imbuiba, căci in desmoralisatiune si-afla desfatarea, pentru că elu nu vede unde duce desmoralisatiunea, de órace elu nu judeca despre viitoriu, ci numai despre momentu, ca prunculu fora de judecata. Vede puse obstacule in contra naturei si ca omu naturale nu le póte suferi séu de le ar si poté, nu voiesce, pentru că numai calea cea legala, cea Ddieésca este oprita, éra cele lalte tóte sunt iertate. Adeca numai ce poruncesce Ddieu nu este iertatu éra celelalte tótesunt iertate.

Preotulu cu crucea in mana, si cu poruncile lui Ddieu la inima si in gura, inzedaru va dá navala séu va contrastá ostasiului provediutu cu spada ascutita, cu siliti'a scósa si cu revolverulu plinu.

In timpurile vechi imperatii crestini, candu dau legi lu-au de basa canónele ba unii le si facéu deobligátore, ca legi de statu, in totu imperiulu lor. Astadi e din contra.

Traimú in lume constitutionala in care poporulu e lipsitu mai de tóte drepturile, si numai in desmoralisatiune este liberu, *ba chiar legea i dá ansa la desmoralisare.*

In anulu 1868 s'a facutu o lege de catra diet'a Ungariei, — in care intre altele — ca se nu remana orfani multi in tíera s'a hotaritu si s'a sanctionatu: ca nici unu fetioru pana nu va fi de 24 ani — adeca pana nu va esí dela catanie — se nu-i fia iertatu a se cununá.

Santii parinti, cari a fostu cu mai multa precautiune lá moralitate, si cari au sciutu judecá cu mai multa in-tieptiune desvoltarea fisica a omului, decátu ómenii diu lumea culta de astadi, au disu cá: fetiorulu se póte casatori si cununá in etate de 15 ani, ba in timpurile vechi prin convoirea reciproca a parintiloru, facéu legatur'a casatoriei si intre pruncii cu totulu minoreni; si in astufeliu de timpuri numai potea se fia casatorii nelegiuite.

Acuma preotulu ca si ostasiu a bisericeii lui Ddieu ar trebui se se tiena de asiediamintele santiloru parinti, cari au datu o lege generala deobligátore in tóta bisericea pentru toti preotii si crestinii; adeca ar trebui se stee acestu principiu: *Totu ce-i este iertatu la unu preotu gr. or. din Romani'a, Greci'a, Rusi'a, etc. facia de canónele bisericesci referitóre la implinirea taineloru lui Ddieu: este iertatu si la preotulu gr. or. din Ungari'a Transilvani'a etc.* si facia de acestu dreptu nu ar trebui se existe alta lege, séu se fie iertatu ca o corporatiune profana necompetente, se ésa din hotarele sale, si se atace asiediamintele santiloru parinti.

Legile din 1868 referitórie lá casatori'a teneriloru, sunt o ansa spre desmoralisare; adeca silesu pre omulu ce-lu mai moralu ca se se desmoralizeze. Si acést'a credu cá este óieróre neobservata, pentru cá legea este facuta de domni si inca de domni de aceia, cari nu cunoscú poporulu, cari nu sciú cá fetiorulu dela sate nainte de casatoria cu legal'a sa socia este omu ne petatu. Dara pentru aceea este si elu omu cu aceea natura, ce ó are si domnisorulu dela orasiu celu ce in etate de 15 ani cunosce tóte modrurile de coruptiune.

Din aceste se vede cá preotulu, — care de presinte este singuru sustienetoriulu moralului, si ca unulu ce éra mai antaiu este supusu legiloru civile, apoi celoru bisericesci, pe cari trebuie se se baseze moralulu, — sufere necasuri, róderu de consciintia, si maltractare sufletésca; cáci legile civile la care preotulu este supusu mai antaiu decátu la cele bisericesci, sunt oblu contrarii cu legile divine pre care preotulu trebuie se le propageze. Acuma ce se faca preotulu intre astufeliu de impregiurari?

Vine unu crestinu poporénu de a preotului si-lu róga, ca pe fetiorulu seu, care e acuma de 18 séu 20 ani se-lu cunune; preotulu incepe a i esplicá legea civila, prin care este oprita cununi'a pana la 24 ani; e bine parinte — dice poporénu — dara eu nu potú se asteptu pana atunci, — insirandu mai multe cause — spunandu totu odata cá elu s'a cununatu candu a fostu de 15 ani; i mai spune preotulu cá-si póte castigá licentia dela ministeriu, dara altucum nu. Si atunci poporénu se departa spunandu preotului: cá daca nu-lu vei cununá dta 'lu voiu insurá eu si fora de preotu. Si asia merge a casa, petiesca, si-si aduce nora necununata si asia traiescu in foradelegi si facu prunci nelegiuiti; *prin ce apoi tain'a casatoriei, se bat-*

*jocoresce, se strica si mai pe urma, de se va continuá asia, incéta de a fi onorata de taina, si unde amu ajunsu atunci? Amu ajunsu timpulu in care legea lui Cristosu se se strice, de si a disu elu: „Ceriulu si pamentulu va trece, éra cuvin tele mele nu vor trece.“ *)*

Preotulu candu aude de unele casuri de aceste, ii páresce la antisti'a comunala, ca se-i desparta si se-i pedepsésca, pentru cá facu faradelegi; notariulu comunalu spune judelui comunalu despre ce ii-a recercatu preotulu; si in urma tienu amendoi lege, din care apoi resulta aceea, cá ei nu sunt siliti se faca si aceea ce mai dice preotulu, cáci au ei destule porunci. Ba inea unii din inteligintii nostri ii indémna la aceea dicendu, cá e o datina vechia romana. Si asia preotulu remane de batjocora, cáci elu acuma a fostu infricatu pe cei nelegiuiti, cá-i va pedepsi. Dupa ce se vede acuma preotulu asia despretiutu in oficiulu seu, incátu si judele comunalu poporénu seu inca-si bate jocu de elu si de oficiulu seu, urméza unu necasu nemarginitu asupra preotului. Dupa acést'a ié pén'a si scrie la judele cercualu ce i-s'a intemplatú; acést'a indata i respunde pe scurtu, cá nu se tiene de elu. Atunci ce se faca preotulu, cáci a merge cu pár'a mai departe i costéza spese? Tace.

Vine duminec'a, atunci cu tóta pietatea spune o predica referitóre la moralitate si desmoralisare, si déca se intempla de si cei ce au pecatuitu contra moralului, inca sunt de facia, facu din ochiu unulu catra altulu, si zimbescu; preotulu ii vede, si ce are de facutu? se scandaliséza singuru si se necagesce.

Asi avé de a numerá scandale peste scandale provenite din aceste faradelegi, atátu intre poporu insusi, cátu mai vertosu intre preotu si poporu. Si aceste tóte sunt provenite: 1 din legile dela anulu 1868 referitorie la casatoria, care sunt facute fora privire la canóne si fora privire la moralitatea poporului, si 2 din dispretiulu celu arata oficiantii civili, — in man'a caror'a este puterea — facia de oficiulu preotiescu, care servesce guvernului si oficiantiloru lui numai in daru.

La aceste nu trebuie se ne uitamu cu indiferentismu, nici se avemu timpu de perdutu, ci se ne nesuimu, ca se curamu acést'a rana pana ce inca n'a cuprinsu totu corpulu crestiniloru nostri, si pana ce mai avemu inca destule poteri spre acést'a. Si dupa parerea mea acést'a s'ar poté intemplá asia: Ca noi preotimea se ne punemu pe pitioru de activitate, si din „reuniunile“ nóstre protopresviterale, se ne adresamu, catra sinodulu eparchialu, ca din cutari si din cutari motive ponderóse, se recerce guvernulu, — respective diet'a tierii, pentru modificarea legii, séu se-si indrumeze organele sale, ca acést'a lege se o esecuteze si acolo, unde se intempla desmoralisatiune, provenita din caus'a acelei legi. Si in genere se fie indrumate organele guvernului, ca se dee mana de ajutoriu preotului in oficiulu seu, cá numai asia va poté sustiené vadi'a si auctoritatea sa oficiala dara nu si judele comunalu, fora nici o frica si temere de nimene sé de nege servitiulu seu preotului, dupa cum se intempla acuma.

Aceste amu avea se le facemu, si se le substernemu sinodului din „reuniunile protopresviterale“.

Éra in decursulu anului acestui'a se ne nesuimu a ne formá o „Reuniune generala eparchiala“ preotiesca cu statute intarite ca asia in casuri oportune se potemu si noi singuri a ne ingrigi de interesele nóstre si se nu insar cinamu totu pre altii, cari au alte afaceri mai momentóse.

Mihailu Sturza,
preotu.

Predica la duminică Florilor.

„Cas'a mea casa de rugățiuni se va chema, și voi o ați făcutu pre den-s'a pescera talhariloru“. Mateiu cap. 21. v. 13. —

Aceste sunt cuvintele Dnului nostru Isusu Cristosu, cari le-a pronunțiatu intrandu in biseric'a din Ierusalimu cu siese dile mai nainte de pasci petrecutu de cetele coniloru, cari purtau ramuri de stalpari, si in semnu de biruintia strigau: „Osana fiului lui Davidu: binecuvintatu e celu ce vine intru numele Dnului. Osana intru cei de susu!“ Ce taina, ce minune este acest'a iubitoru ascultatori! fiulu lui Ddieu, mantuatoriulu omeniloru, petrecutu de multimea prunciloru se intre in cas'a sa, carea era indesata de vendiatori, cumperatori si schimbatori de bani, pre cari si in momentul sosirei sale ii-au aflatu imbui-banduse in desmerdatiunile lor, si elu fora a ii perde pre toti, cu blandetie i scote afara si le dice „cas'a mea casa de rugatiuni se va chema și voi o ati facutu pre dens'a pescera talhariloru;“ intru adeveru iubitoru crestini Isusu Cristosu „din gur'a prunciloru si aceloru ce sugu severesce lauda“. (Mateiu c. 21. v. 16.)

Se luamu iubitoru crestini si noi fiesce carele sem-nulu biruintiei, ramulu stalpariloru, si se petrecemu pre mantuatoriulu nostru in Ierusalimu, căci este diu'a, in carea lumin'a lui luminedia tuturor'a. —

Ce bucuria, ce vestmentu serbatorescu a potutu se imbrece Ierusalimulu candu a vediutu spiritele atatu de esaltate in catu cei mai multi din poporu ascerneau si vestmintele sale pre cale, ca omulu doritu si asceptatu se nu calce pre pamentulu ce s'a facutu „cuibulu desiertatiuniloru.“ Si cum se nu se bucore unu poporu subjugatu, carele nutresce sperantia de scapare, buna ora cum au fostu si jidovii pre timpul acela; dar pre-catu a fostu acesta di de bucurie pentru Ierusalimu, pre atata a fostu si de intristatoria, căci precumu ne spune evangelistulu Luc'a la cap. 19. v. 41—45 „ajungandu Isusu sub murii Ierusalimului, vediendu cetatea a plansu cu amarul si a disu ca voru veni dile asupra ei si va fi incungiu-rata de vrajmasi, cari o voru cuceri, incatu nu va remane petra pre petra“. — Nu aflamu iubitoru ascultatori urme nici intr'unu locu in sant'a scriptura candu ar fi plansu Isusu Cristosu, nici chiar in cesulu infricosiatu alu restignirei sale, numai astadi ilu vedemu ca plange, si inca cu amarul! Ve intrebu credintiosii mei, ce pote fi de elu plange in midiloculu bucuriei generali? dora si-prevede judecat'a ce i-o vor face omenii, cari erasi de elu vor fi judecati? seu dora se ingrozesce de cele ce au se-lu intimpine? seu dora s'a inspaimantatu de cutremurarea cetatii candu a intratu elu in trens'a? Nu iubitoru ascultatori! elu nici candu nu s'a ingrozitu de nimicu, si asia nici de morte, ci a fostu mahnitu de intristare pentru acea, căci a vediutu si a sciutu foradelegile acelu locu, pre carele atotu potintele Ddieu mai multu l'a iubit, căci in acea cetate s'a ziditu prim'a data biseric'a lui Ddieu, — a prevediutu ca acelu poporu carele astadi plinu de bucuria striga: „Osana! Osana! fiului lui Davidu! preste patru dile va striga restignesce-lu! restignesce-lu!“

Ce tristu pote se fia unu parinte, candu cu tota nesuinti'a se lupta pentru fiii sei, si pentru binele lor, si ei nu-lu asculta. Ce tristu a potutu se fia Cristosu, candu de repetite ori a cercatu a aduna fiii Ierusalimului, si ei n'au voit!

Astadi este iubitoru crestini anulu alu 1874-le de candu serbedia biseric'a noastra dreptcredintiosa intrarea Dlui Isusu Cristosu in Ierusalimu; astadi este diu'a acea despre carea dice Zaharia proroculu „Bucurate forte fet'a

Sionului, eta imperatulu teu vine la tine, siediendu pre asina si pre mandiuulu asinei“. Astadi este diu'a candu vedemu pre celu ce are scaunu in ceriu siediendu pre mandiu de asina petrecutu de conductulu ramuriloru de fenicu. Si ore ce semne sunt aceste? sunt ceva semne de invingere? da iubitoru! semne de invingere! inse nu invingere cum este a unui rege pamentescu secerata in resboie; ci este invingerea imperatului imparatiloru, asup'a intunerecului si slugiloru lui, adeca asup'a diavolului.

Durere inse! Ierusalimulu n'a intielesu acesta invingere, ci temenduse de alta invingere; — desi cu gur'a dice Osana! cu sufletulu se prepara pentru perderea acestui invingatoriu! Ne fericite Ierusalime! ore nu te cutremuri a face astufeliu de planuri, in contra celui ce te a iubit, intru atat'a, incatu erumpe in lacrimi pentru perirea ta?

Dar se lasamu iubitoru la o parte Ierusalimulu si se ne intrebamu pentru ce a pusu biseric'a noastra in iconostasulu altariului seu icon'a lui Isusu Cristosu siediendu pre mandiuulu asinei? pentru ce se aducu in biseric'a noastra de 1874 de ani la diu'a Florilor stalpari de fenicu? si pentru ce au ascernutu nainte de ast'a totu cu atati ani multimea poporeloru pre cale vestmintele sale naintea imperatului marirei? Icon'a lui Isusu siediendu pre mandiuulu asinei pentru aceea este pusa spre infrumsetiarea bisericii nostre, ca totu celu ce se va uit'a la ea se-si aduca aminte, ca noi cari la inceputu asiderea eramu pagani, prosti, ne amu umilitu si amu cunoscutu lumin'a adeverului propagata de rescumperatoriulu nostru, carele insusi a fostu umilitu pana la morte; stalparile de fenicu ce le tienemu in mana servescu spre dovedirea biruintiei lui Cristosu asup'a mortii; era vestmintele ascernute pre cale insemnedia lapadarea pecatelor, spre imbracarea curetieniei intr'o vietia mai fericita si odihnita. —

Suntemu iubitoru crestini in ajunulu septemanei, ce se dice a patimiloru; in septeman'a, carea va ingrozi ceriulu si pamentulu; preste patru dile vomu vedea ca celui ce dica astadi pruncuti nevinovati osana! osana! cei fora de lege i-vor dice: restignesce-lu! restignesce-lu! Nu trebuie deci se desperamu, căci cei ce voru face aceste, voru lua resplat'a lor, celoru ce ilu deplangu pre elu cu faciaria le dice Luca la cap. 23. v. 28. „plangitive pre voi si pre fiii vostri“, era numele celui ce-lu va judeca pre elu, va fi totu petatu pana vomu audi in credeu „si s'a restignitu pentru noi sub Pilatu din pontu“. Se fimu constanti, se aruncamu de pre noi vestmintele pecatelor, si se ne imbracamu in hain'a veseliei, se ne adunamu cu totii la patimile si morte celui ce are se se jertfesa pentru noi, se aducemu din inima curata marire numelui lui, căci precum Moise a inaltiatu sierpele in pustie, asia trebuie se se inaltie fiulu omului, ca totu celu ce crede in elu se nu pera ci se aiba vietia de veci, carea este gatita noe si celoru de o convingere cu noi. Aminu!

Ioanu Clor'a,
teologu absolutu.

Despre stim'a catra parinti.

Cinstesco pre tatalu teu si pre mam'a ta, ca so-ti fia bine si se traiesci multi ani pre pamentu.

Efeseni c. 6. 2—3.

Frumosa, cu adevaratu frumoasa este chiamarea unui preotu! Aretanduse elu in tote dilele naintea feciei lui Ddieu, invetiatur'a lui pastorală este ascultata cu atentiu-ne din partea ascultatoriloru sei; ea face de in tota faci'a se vedu stralucindu radiele bucuriei si a fericirei; er deca sbicuesce peccatele, cunoscinti'a sufletesca mis-

canduli-se de adevărul cuvintelor audite, în fața lor se arată paliditatea, sau recunoscându-și peccatele, li rosiesc fețele de rusinea slăbiciunilor lor; în fine cându pledeza preotul pentru virtute atunci simțimintele sternite, voi'a întorcerei în ascultatori se arată în nise trăsuri serioase . . . frumoasă cu adevăratu frumoasă și sublimă e atunci chiamarea unui preot! Precum în natura rugiti'a, regin'a primaverii, este încungiurată de spini; așa și chiamarea acest'a este încopciată de miiele neplăcerilor și a necasurilor, nu pentrucă adeseori în orele rugățiunei, cas'a acest'a sântă e gôla dându resonetu rugățiunei nôstre numai paretii fora simțire, nu pentru că predicelē cele mai însemnate sunt petrecute cu neatentiune, ci mai alesu pentru că, predicându despre detorintiele familiari, sociali, sau despre detorintiele virtuose a credinții, despre interesarea binelui comunu, ômenii rei, ômenii interesului sbiera dicendu: „Aspra vorbire e acest'a, cine pôte se-lu asculte pre elu“? Er deca combate peccatulu din partea multor'a este suspitiosu, de peccatosi calumniatu, dicendu că pre ei îi-a înfruntatu cu predic'a.

De aci urmăza, că predicelē cele mai însemnate, vorbirile cele mai însufletite resuna în biserică, fora se produca rezultatulu celu doritu.

Si preotulu în midiloculu neplăcerilor și a necasurilor nu-i este iertatu se despereze. Elu e îndetoratu a pasi înainte și în numele lui Cristosu a portă sarcin'a ce a luat'o pe umeri sei.

Er deca spunemu câte o dată adevărulu francu: acest'a nu o facemu cu intențiunea ca se ve ocarimu pre voi, ci de aceea, fiindu-că avem porunca dela Apostolulu, ca se îndemnamu pre ascultatori cu tóta blandeti'a, dar' unde acest'a nu folosese, se sl înfruntamu, mastramu și se certamu cu vreme și fora vreme, fiindu-că în midiloculu tuturor suferințelor cuvintele lui Cristosu ni da putere și statornicie în următorea dicere: „nu ve temeti de acei'a, carii potu se omôra trupulu, er sufletulu nu; ci ve temeti de acei'a, carii potu se pârda și trupulu și sufletulu în foculu gheenei cei de veci.“

I. Cr. eu în chiamarea mea pastorală mi-am pus de cugetu a cercetă tôte starile vôtore sociali, de aceea laudându virtutile, sau batjocorindu peccatele aflătore, fii siguri că nu spre ocar'a, ci spre folosulu și fericirea vôtora o facu. Deorece eu tienu vieti'a familiară și socială de unu isvoru a fericirii pamentesci, pentru aceea mi-am propusu ca în decurgerea anului acestui'a se cercetezu acele locuri sante câtu de desu spre a ve dá reguli pentru a potē gustă fericirea lor și spre a îndepartă retele din midiloculu acelor'a. —

Deci dara cu predic'a mea de astadi voiescu a face atenti fii la detorintiele ce trebuie sele aiba catra parinti sei.

Dee ceriulu, ca predic'a mea de astadi se-si ajunga scopulu doritu! Ve rogu fii cu luare aminte. —

„Cinstesce pre tatalu teu și pre mum'a ta! Acestea cuvinte se afla în celea 10. porunci pe care Dd'eu le a datu lui Moise în muntele Sinai, ca se le dee jidoviloru; poruncile acestea așa sunt luate din natur'a omului, așa sunt îndreptate spre fericirea vietii: încâtu santieni'a lor și Isusu Cristosu poruncesce a se padî, căci le a aflatu bune.

Cinstirea parintilor nu se cuprinde în serutarea de mani a parintelui și a maicei, nu în aplecarea în naintea lor, sau în cuvintulu „multiamu“ sub care inim'a nu simte nici o impresiune; ci se cuprinde întru împlinirea voioasă și cu bucuria a detorințelor fiesci. Detorintiele acestea nu se încep atuncia, cându numai potu parinti a fi fora de ajutoriu, ci se încep delocu cându începe ba-

ietulu a ave pricepere despre bunatatile câte le face parintele seu pentru densulu. Dintre detorintiele acestea prim'a e:

Ascultarea de buna voia.

Cui pôte fiulu, după Ddieu, se multiamesca existinți'a, hran'a, îmbracamintele și acoperementulu sub care s'a adăpostitu de fortunile timpurilor? cui pôte elu se multiamesca ingrigirea cea mare cu carea a fostu paditu de nefericirile ce l'aru fi potutu întimpină? Fora îndoiela parintilor! Ființelor acelor'a, cari cu ingrigirea cea mai mare și cu dragoste nemarginită fiindu înzestrati, singuri sunt chiamati a dá fiiloru sei crescere morală și reguli bune de a potea vetiui bine și în pace pre pamentu. Si deca sunt fii neascultatori până sunt siliti a fi sub ingrigirea parintilor, până înca potu cunoșce vergéu'a pedepsitôre, atunci reulu acest'a se pôte însusi singuru numai parintilor. Insa delocu ce baietulu simte în sine atât'a putere, în câtu însusi pôte se-si taie pane sau dora și alte lucruri mai mari; era fet'a de locu ce scie, gati doue plese de mancare, de locu ce scie torce unu fusu de tortu, cosa o camesie. . . fiesce care se tienu de unu membru neapratu de lipsa pentru familia, fora de care nu ar potē fi, și voiescu se fie egali îndreptati în tôte bunurile și drepturile parintilor lor.

Si la acestu momentu se încep certele care conturba pacea casnică, aci neascultările de parinti, neîmplinirea poruncilor parintesci precum și nesunții'a de a se face de sine statatori. Si acestea sunt peccate contrarie legiloru naturii, care strica de totu autoritatea parintilor. —

Pecătu sum de contrariu manierei tirane cu care multi parinti se nesuescu a restringe libertatea fiiloru sei, pecătu de tare condemediu sistem'a cea selbatică și dură, carea face de multi prunci nu potu se stee naintea parintilor sei fora a nu tremurâ de frica, pre atât'a potescu, ca fiulu desi a esitu din anii neputinții se fia ascultatoriu parintilor sei. Deca animalulu asculta de omulu carele ilu hranesce, ilu grigesce și scutesce de tempestatile aniloru, îndemnanduse numai de singurulu boldu naturalu, cu câtu mai sântă detorinția are o ființă ratională precum e și prunculu a ascultă de parinti sei, căci aceia nu s'au ingrigitu numai despre hran'a lui ci înca și despre cultivarea mintii lui. —

E cu nepotinția ca unu fiu întieptu se nu fia în stare a pricepe aceea, cumca parinti i voiescu lui binele și fericirea înca și atunci, cându este aspru tractatu de densii. Si de se pôte vedea undeva vre-o vedenia frumoasă, aceea cu adevăratu s'aru potē vede în giurulu unei familii numeroșe, unde fii nunumai că asculta invetiaturile parintilor, ci acelea le și împlinescu cu bucuria și punctualitate; acolo bunastarea și vadi'a familiei cresce, fiindu-că întru ei domnesce pacea. —

A 2-a detorinția a fiiloru catra parinti e servitiulu grabnicu care e eflusulu naturalu alu ascultării.

Până cându parinti nostri potu singuri a lucră, până atunci nu au lipsa de ajutoriulu nostru. Er noi suntemu îndetorati a fi grabnici întru întinderea ajutoriului, faciă de parinti nostri atunci, cându ei nu potu singuri a lucră, sau cându morburile și betranetiele îi léga de patalu nepotințelor.

Deca ar cugetă fii la ostenelele ce le au avutu parinti până îi-au crescutu pre densii atunci înca cându ei nu erau vrednici de a-si castigă nici hrana nici îmbracaminte, deca ar cugetă la ingrigirile cele mari a parintilor, cari îi umplē de frica, cându erau morbosi sau îndepartati în strainatate, deca ar cugetă fii la jertfele aduse de parinti pentru crescerea lor, pentru invetiarea lor la maestrie, la studiare, sau la casatori'a lor. . . eu unulu tienu de unu ce cu nepotinția: ca ei se nu fie

gat'a a plăti parinților pentru ostenețele și jertfele aduse pentru densii în timpul de lipsa barem intereselor detoriei.

Insa aruncandu o privire în lumea acest'a mare, ce vedem? Aceea I. A. că acei fii, carii se împartiescu pe averea parinților lor adunata cu sudori de sange—acei fii pentru a caror'a creștere și-a trasu bucatu'r'a dela gur'a lor, la acaror'a însurare seu maritare a datu parte din averea lor, dicu acest'i'a deca se cercetedia de parinti ca se le dee ajutoriu în vreme de lipsa, îi respingiu cu recela nemai pomenita, seu de le și dà, le dà fora voia și cu murmuru, câte o bucata de pane din îndurare. Nu potu dice că n'a fostu casu unde unii parinti au fostu scosi din acea casa pe carea singuri a aredicat'o, lipsiti de acelea bunuri pe care ei le au agonisitu. — Acestea înca nu sunt destulu. Au fostu înca parinti și batuti de fiii lor, și deca au fostu întrebati, că de ce-ii batu, îi-a mai batjocoritu dicendu „că ei au batutu numai cogioculu seu siub'a de pravu“. Ne rusinarea unoru fii merge pana acolo de scuipesce pre parinti lor înca și naintea strainilor. Crestinilor! aici între voi înca sunt unii din nefericitii acest'a. Priviti numai la feciele lor galfedede și veti cunoșce. Eta-ii că cauta catra usi voindu se fuga din biserica. Fugiti! mergeti! indepartati-ve nefericitilor! Ba nu, remaneti căci mergandu voi ve voru ride și veti fi de ocară lumii. Remaneti și ascultandu îndreptative smintele vóstre. Pentrucă trebuie se sciti, că cei ce sunt nemultiamitori facia de parinti sei, acest'a nu dobandescu iertare în ceriuri.

I. Cr. ingrigirea parinților pentru fiii sei se estinde mai cu sêma peste doue periode din viet'i'a fiiloru. Acest'a ingrigire l'a îndetoratu pre fiu spre servire reciproca, carea trebuie se o implinêca atunci, candu parinti sunt neputintiosi de a lucrâ; resplatirea datoriei acest'e a o poruncescu legile lui Ddieu și a naturei. Er deca vre unu fiu nu implinesce acest'a: atunci elu rumpe legatur'a cea mai santa, carea esista pe pamentu între omu și omu.

Ascultati dar fiiloru! carii ve încalditi la vatr'a parinților vostri, seu din îndurarea acelor'a duceti o viet'ia și economia separata, parinti vostri au jertfitu pentru voi o viet'ia întreaga, fundamentulu fericirii vóstre presinte înca aterna dela jert'a acest'a. Recunosce-ti-o acest'a, și o resplatiti cu tóta ocașunea parinților vostri prin servitiu grabnicu fiindu-că cinstirea parinților e unu semnu alu detorintei fiesci. —

A 3-a detorintia a fiului catra parinti este multiamirea.

Natur'a nestricata a omului are aceea însusire ca se fia recunoscatore facia de facatorii ei de bine, și cu câtu e mai mare binele de care se împartasiesce cu atât'a mai tare i creșce recunoscenti'a, pana mai pe urma se prefaca în multiamire. — Er deca asi întrebâ că dupa Ddieu cine vi este celu mai mare facatoriu de bine? fora indoiela mi-ati amintit pre parinti vostri. Grigea parinților se începe de locu la nascerea copilului, pentrucă indepartarea periceloru amenintiatore, nobilitarea corpului și a întielegeri, ba înca și bucuri'a vietii copilului se pôte însusi numai pazei parintesci. —

Si parinti, carii și cunoscua chiamarea acest'a santa a lor, o implinescu fora de ceva interesu, fora de calcularea resplatirii, și copilulu nevinovatu nepotendule ascunde acestea, plinu de bucuria, cu cuvinte dulci, și prin tóta purtarea și arata stim'a și multiamirea lui sincera.

Multiamirea fiiloru facia de parinti se manifesta în doue chipuri, adeca: prin cuventu și fapta, prim'a se manifesteaza prin espresionile cele dulci cari formedia recunoscenti'a, înaltiendu și laudandu virtutile parinților

fora lingusire, și fora a descoperi slabiciunile lor; a dou'a stă în crutiarea și în manier'a blanda cu parinti nostri, care trebuie se fia îndreptate spre usurarea greominteloru vietii, spre alinarea dureriloru și spre potolirea amaratiuniloru lor, cu unu cuventu ca: în ori ce chipu se prefaca placuta, și linisita viet'i'a parinților sei. —

Fiiloru! puneti-ve manile pe inimile vóstre și marturisiti aici naintea fecii lui Ddieu, aici unde nu are locu infrumsetiarea seu îmbunatatirea faptelor vóstre, marturisiti-ve, ore esprimat-ati voi multiamirea vóstra în acestu modu facia de densii? Nu sunt ore între voi de acest'a, cari și-batu jocu de parinti lor? Nu sunt între voi ore de acest'a, carii siediendu sub unu acoperementu cu parinti, facia de ei sunt grobi, fora îndurare, batjocuritori, seu fiindu despartiti de densii, straini și fora inima, lasandu-ii flamendi și zdrantiosi? —

Fiiloru! cugetati numai la aceea: că pamentulu nu are asupra sa mai mare greomentu, decâtu omulu nemultiamitoriu! Care fiu este nemultiamitoriu facia de parinti sei, acest'a va fi nemultiamitoriu facia de statu, biserica, natiune, ba înca și de Ddieu. — Care fiu nu simte marea jertfei aduse de parinti pe altariulu creșterei sale, nu pôte simti atragere catra nimicu ce e frumosu, bunu seu nobilu. —

Despre obiectulu acest'a nu mai am de vorbitu. Pentrucă, care fiu și dupa vorbirea mea de astadi a remasu nesimtitoriu și nemultiamitoriu facia de parinti, carele nici acum nu voiesce a se întorce la calea adeverului acest'a este perdutu, atâtu pentru parinti câtu și pentru statu, biserica, natiune și omenime! Er voi iubitoru mei, carii cinstiti pre parinti vostri în întielesulu evangheliei, fiti binecuvantati și ajutati de darulu duhului santu: „se ve fie bine și se traiti multi ani pre pamentu!“. Aminu.

prelucrata de.
Ioanu Istinu,
preotu.

Desvoltarea și folosulu sciintieloru.

(Discursu rostitu de *Teodoru Pelle* clericu de curs. III. la prelegerea publica arangiata de societatea de lectura a tinerimei clericale din Aradu, în 1/15. Februaru a. c.)

„Unde-i unulu nu-i potere
Unde-su doi poterea creșce“.

Acest'a e unu adeveru recunoscutu de tóta lumea culta, constatatu de barbati eruditi, de capacitate mari, și urmatu de tôte poporele de viet'ia a pamentului.

Pentru a poté omenimea ajunge mai cu înlesnire catra destinațiunea sa, catra tient'a doritoru, catra perfectiune, pentru asi ascură esistenți'a și prepară venitorulu, se silesce a se asociá. Intre multele și variile midilóce prin cari se propaga cunoscintiele omului referitorie la îmbunatatirea starei materiale și spirituale, la progresu, e și societatea, constituirea în societati. —

Societatea e locul acest'a unde ómenii avendu în vedere trebuintiele lor, lipsele cele mari ce le suferu, se consultedia despre implinirea și împucinarea acelor'a precumu și despre aflarea medilóceloru de lipsa spre acest'a.

Societatile au de scopu: îmbunirea sortii omenimei, alungarea seraciei din casele omenesci, desbracarea de nesciintia și redicarea spiritului în o sfera mai înalta a cugetarii, în regiunea ideiloru folositorie.

Poporele cari aspiréza la unu venitoriu, la o stare buna și fericita se nisuescu a se asociá.

Poporulu romanu cunoscendu folosulu asociatoru și intruniriloru înca se închina la ideile secului.

În sinulu acestui poporu, în trecutu lipsitu de tôte midilócele de cultura, dupa o amortire spirituala de seculi, înca s'au formatu și se formedia societati cari au de scopu: contribuirea la îmbunatatirea starei sale materiale și spirituale, la progresulu nationalu.

Tinerimea clericala din Aradu petrunsa de avantajiele societatoru, de folosulu și scopulu lor sublimu înca s'a intrunitu în o societate, ca acolo desvalindu-și potintiele sale sufletesci cu

atâtu mai lesne si mai bine se-si p^ota apoi implini detorentiele ce le are facia de patria, biserica, natiune si sc^ola; si cu atâtu mai usioru se p^ota corespunde grelei sale chiamari pe venitoriu. —

Societati n^ostre am voitu a i dá unu cercu mai largu de activitate, am voitu a ne pune in coatingere cu publiculu romanu din Aradu si pregiurime, si partiniti de acest'a a arangia unu cursu de prelegeri publice, séu asia dicendu a dá semne de viétia, sciindu cá o societate, care nu-si manifesta puterea ei de viétia, e m^orta. —

Acumu cu ajutoriulu lui Ddieu din bunavointi'a unui barbatu bravu, acarui interesare de biserica si sc^ola, de progresulu nationalu ni e cunoscuta tuturoru — ne vedemu in posesiunea unui cabinetu destulu de acomodatulu pentru a ne procurá tuturu unele mominte placute prin cetire si conversare — ne vedemu in posesiunea unui cabinetu, care in lips'a altora, va fi loculu nostru de convenire unde ni vomu poté esprimá vointi'a, descoperi unulu altui'a sentimentele, si impartasi cunoscintiele.

Astadi serbamu Dloru diu'a de deschidere a cabinetului nostru de lectura cu arangierea unei prelegeri publice. —

Cu acest'a ocaziune romanimea din Aradu si giuru partinindu modestele incercari a unoru tineri si acurgandu in asia numeru frumosu la productiunile loru dá probe eclatante despre viu'a sa interesare de totu ce e nobilu si frumosu de totu ce are devis'a: sciintia si progresu nationalu facutu in limb'a romanésca. —

Avendu si eu on^orea a me numerá intre cei de facia, cunoscendu scopulu convenirei n^ostre aci, si totu odata ocupandu destinsulu locu la acest'a mésa, cu permisiunea si ascultarea dv^ostra voiu vorbi despre desvoltarea si folosulu sciintielor, despre acelu daru pentru acarui insusire se desv^olta t^ota atentiunea si forti'a unui poporu de viétia. —

Déca inse potintiele mele sufletesci nu voru fi destulu de tari si abili pentru a corespunde asceptarei Dv^ostra pre deplinu, ve rogu a nu fi aspri in critica facia de unu omu neamblatu pre cararile pre cari s'au obositu destui muritori. —

Decandu se datédia inceputulu genului omenescu pana in diu'a de astadi omenimea, candu mai incetu, candu mai repede, face progrese pre terenulu materialu si spiritualu intru imbunatatirea starei sale, intru nobilitarea sentimentelor si cultivarea spiritului seu, si nici candu nu stagnéza in calea sa catra perfectiune. —

Nu a fostu timpu in care Istori'a nu ar aretá vr'unu rezultatulu a cugetelor vr'unu productulu alu mintii omenesci. — Resultatulu a aternatu totudeun'a dela impregiurarile personale locale si temporale a unui poporu, fructulu a fostu cu atâtu mai mare si mai frumosu cu câtu s'au maritu trebuintiele omului si cu câtu s'au imultitu lipsele aceluia. —

Dar' trebuintiele omului s'au maritu si lipsele aceluia s'au imultitu in asemenea mesura in care a inceputu a se imultí genulu omenescu, si a se asiedia sub deschilinite climate si in diferite parti a pámentului. Inainte de ce omenimea s'aru fi respanditu in diferite parti a pámentului si impopulatu tienuturi intregi, fiindu legata de leaganulu patriei sale primitive, cunoscintiele omului nu erau atâtu de abundante.

Elu in patri'a sa primitiva cunoscea numai obiectele aflatóre acolo, cari i erau de ajunsu pentru implinirea trebuintielor sale inca mici. Inse cum s'a indepartatu omulu de caminulu parintiescu si dupa cumu a inceputu a avea mai mari lipse asia i s'a latitu si cunoscintiele.

In patri'a sa n^oua omulu devenindu in cunoscinti'a altor obiecte n^oue pentru elu, aceste, apoi lips'a l'a invetiatu a le folosi si ale face corespundietorie trebuintielor sale. Midilócele cari i lipsea, cu ajutoriulu mintii pururea lucratorie si le prega-tea, astufeliu ajutorandu-si traiulu vietii sale. —

Sub clim'a cea aspra omulu spre a se scuti in contr'a elementelor naturale si-a redicatu locuintie, s'a inchisu intre pareti, si si-a pregatitu vestminte, pana ce locuitoriloru de sub zon'a cea calda, ne fiindu acesti'a espusi frigului, — li erá de prisosu, ma chiaru incomota imbracamintea.

Spre a se aperá omulu in contr'a animaleloru rapit^orie, si-a fauritu arme. —

A zidi case, a-si prepará imbracaminte asi fauri arme, l'a invetiatu pre omu lips'a si esperinti'a. Ómenii neavendu totu a-cele trebuintie, totu acele lipse, progresulu loru in sciintie inca a fostu diferitu séu a fostu in proportiune cu trebuintiele si lipsele omenesci. —

Scutitu in contr'a naturei, inarmatu in contr'a animaleloru feroce si rapit^orie omulu mai cu usioratate ne fiindu atâtu de impede-catu, poté a procede pre calea progresului catra perfectiune, catra met'a destinatiunei sale. —

Ce a contribuitu mai departe la desvoltarea sciintielor,

ce au influentiatu, au inlesnitu progresarea omenimei pre terenulu materialu si spiritualu?

Unele dintre medilócele cele mai puternice pentru inainterea progresului umanu a fostu convenirea, coatingerea ómeniloru intre sine, comerciulu séu negutiatori'a.

Ómenii prin convenire reciproca prin coatingere cuotidianu si-latiau cunoscintiele pre unde amblau si cu cari conveniau, ér de acolo se rentorceau in posesiunea totu atátoru cunoscintie n^oue. — Omulu fiindu in lips'a unoru medilóce de trebuintia pentru asecurarea bunastarei si subsistintiei sale acele le procurá din alte locuri dela alte popóre, si prin acest'a procurare inca s'a facutu mai facila devenirea omenimei in posesiunea ideiloru si cunoscintielor n^oue. —

Din cele dise devenimu la aceea convingere chiara si ade-verata, cá convenirea imprumutata a ómeniloru inca a fostu unu ce binefacatoriu pentru progresulu omenimei, cá negociulu fórte multu a contribuitu la latirea cunoscintielor folositorie si a fostu unu factore principalu in inaintarea omenimei pre terenulu materialu si spiritualu. —

Clim'a in mesura mai mare séu mai mica a ajutoratu séu impede-catu desvalirea mintii omenesci si prin aceea desvoltarea sciintielor la diferite popóre. —

Despre acest'a ne convingemu din Istoria. Popórele locuitorie in partile frigurose séu ferbinti a pámentului nu au aretatu nici candu rezultate asia frumo-se pre terenulu sciintielor, nu au conceputu asia idei sublime, nu au produsu asia fapte mari cast popórele locuitorie sub zon'a cea stemperata. Puterea mintii loru a fostu impede-cata de a lucrá prin frigulu celu mare in caldur'a cea ferbinte. —

Popórele asiediate sub unu ceru blandu respirandu aerulu celu curatu alu naturei binefacatorie, ajutate si de natura in intreprinderile sale ni-a aretatu rezultate mari in calea loru catra progresu.

Nu ne potemu dara mirá déca se au aflatu si se afla popóre mai culte, mai avute si mai serace in ambe privintiele, nu e de miratu cá unele au devenitu mai de tempuriu altele mai tardiu la cunoscintia istorica, la jucarea cutarui rolu in cartea intemplamintelor lúmei.

Inse dintre t^ote popórele lúmei popórele de langa mare au cultivatu mai antaiu sciintiele si artile. Caus'a e: cá dupace ómenii au invetiatu mediloculu de a comunicá si a negutiatori pre apa cu ajutoriulu nailor, pentru de asi procurá cele trebuintio-se, marea a fostu loculu de intalnire si coatingere a popórelor, séu mai bine dicendu a fostu: ambitulu lúmei. Popórele de langa mare a fostu totu odata si mai avute, mai culte si mai puternice decátu popórele inchise intre codri si munti si impede-cate prin acest'a a luá parte si a se folosi de avantajiele convenirei reciproce si a negociului.

Poporulu fenicianu s'a estinsu cu coloniile sale de alungulu marei mediterane pre tiermurele de m. nópte a Africei pana la Gibraltar si au intemeiatu Cartagen'a cea puternica rival'a Romei de órecandu. Grecii poporulu celu cultu a evului vechiu, cultivatoriulu artiloru si sciintielor frumose s'a incuibatu in Asi'a mica a fundatu colonii pre tiermuriu marei negre si a impopulatu intr'atât'a partea Italiei de mediadi încátu acest'a se numea Greci'a mare. —

Positiunea cea favoritoria a tieriloru, apropierea de mare, inca a contribuitu fórte multu la respandirea ideiloru si cunoscintielor omenesci, la desvoltarea sciintielor. —

Dar multe inventiuni a geniului, multe cunoscintie salutare a lungiloru esperintie omenesci, multe idei sublime a mintii se dadéu cu totul uitarei si nu se propagau dela o generatiune la alta, séu de se si intemplá acest'a prin traditiune dela tata la fiu, nepotu si stranepotu, cunoscintiele omului suferiau stramutari, panace ómeniloru li-au succesu a inventá unu modu nou — diferitu de traditiune — pentru asi comunicá cunoscintiele cu viitorimea.

Acést'a e cauza de lumea presinta are asia de pucina cunoscintia despre lumea vechia, despre faptele si evenimentele din celu mai indepartatu trecut.

Semnele vidibile, scrisórea, acestu productulu divin alu mintii, a datu o alta facia lúmei, a usioratu modulu de asi procurá omulu cele trebuintio-se pentru imbunatatirea starei sale, pentru asigurarea subsistintiei sale. — S'a inceputu a se pune fundamentu progresului si fericirei omenesci. S'au scrisu carti de diferite genuri in cari omulu a inceputu a aduná la unu locu t^ote cunoscintiele sale, t^ote faptele si evenimentele de ceva importantia. —

Mintea omenésca nu s'a opritu nici aci ci s'a ostenitu a aflá unu medilocu si mai usioru de a comunicá in scurtu timpu cu lumea intréga. S'a inventatu tipografi'a, care a datu unu aventu si unu sboru artiloru; sciintia, prin diversele organe de publici-

tate tiparite, ca fulgerulu s'a latitu in tóte partilo lumei si au devenitu proprietatea globului intregu. —

Din cele dise conchidu că: sciinti'a e rezultatulu lungiloru experintie omenesci, productulu mintii pururea lucrátorie si framantarea acelei'a intru afarea midilóceloru de lipsa pentru implinirea trebuintieloru si impucinarea lipseloru omenesci. —

Desvoltarea sciintieloru e de a se atribui numai trebuintieloru si lipseloru omenesci, pentrucă numai aceste l'a silitu pre omu a comunicá, a negociatori si a cauta dupa midilócele necesarii pentru a-si asigurá bunastarea in presinte si venitoriu, si totu aceste trebuintie si lipse l'a invetiatiu pre omu a scí folosi midilócele aflate.

(Finea va urmá.)

Despre cutremurul de pamentu.

In ori ce confusiune ar voi cineva se aduca miscarile naturei, si ori câtu de greu ar fi descoperirea secretului celu are pamentulu in internulu seu, precum in timpurile primitive au fostu cu neputintia a constată că sórele sta, si pamentulu isi face rotaciunea in giurulu sórelui adi e demustratu si acea, că pamentulu din ce in ce mai in diosu e totu mai caldu.

Caldur'a acést'a causéza aprinderi, si asia chemice disolva totu odata si materii diferite, ce apoi de sine intieleganduse produce si aburi (vapore). Operatiunile aceste sunt causele cutremurului de pamentu, ce câte odata in unele parti a continentului e atátu de grozavu, câtu ruina cetati, orasie, sate, ba chiar si provincitii d. e. (Herculanu si Pompeiu).

Cumca vaporele aceste sunt in legatuintie cu calduri ferbinti, ce apoi sunt causele formarei aburiloru colosali, se póte esplicá de acolo, că cutremurile mai insemnate au de urmari totu odata si erumperea vulcaneloru.

Si numai aburiloru formati din caldurile aceste ferbinti se póte insusi si acea, că multe insule aparu de sub ape d. e. insulele Sautorin si Lippari, care fora indoiéla, numai in urm'a cutremurului de pamentu s'au ivitu. Asemenea de aci se póte esplicá si aradicarea mai inalta a Perului *) spre partea apusului.

Causa tuturor'a acestoru fenomení nu e altu ceva decâtu numai puterea aburiloru, cari apoi adueu in miscari chiar si pamentulu nostru.

Caus'a cutremurului pamentului e totu acea ce e si a vulcaneloru. Despre afinitatea acést'a ne convingemu si de acolo, că precum vulcaneloru, totu asia si cutremuriloru de pamentu caus'a principala e caldur'a, aburii, va se dica totu aceleasi eleminte. Fenomenele aceste ne convingu mai departe si despre incurgerea procesului electricu asupra loru.

Caldur'a si electricitatea sunt factorii cei mai momentuosi, căci puterea acestoru eleminte incurgu mai multa si asupra vegetatiuniloru.

Sistem'a lui Liebig, merita in privinti'a acést'a amintire in loculu primu, căci densulu demustra, cumca caldur'a, electricitatea, asia si altele d. e. stramutarea climei au fórté mare incurgere la viéti'a vegetatiuniloru. Prin urmare cutremurul pamentului, care ne fiindu altu ceva, decâtu urmarile procesului eleminteloru de mai nainte prin vomarile si erumperile vulcaniloru, pamentulu se face fructiferu.

Facia de tóte aceste cutremurul de pamentu nu arare ori, tocmai ca si tresnetele causéza daune mari persóneloru, averiloru, ba chiar si uneloru provincii. Dreptu ce multi dintre intieplepti s'au cugetatu la modulu de izolarea pericolului cutremuriloru. Preuschen in opulu seu despre Cutremurile pamentului fórté multu scrie, inse durere, stavila positiva in contra acestui pericolu nici densulu n'a aflatu-o.

Cutremurul de pamentu, asia si vulcanele se ivescu candu in o parte, candu in alta parte a pamentului. Cutremurul celu mai insemnatu a fostu in America de médiadi in urm'a carui'a tóte provincitiele ei au suferitu.

— **Urosiu Ioanoviétu,**
clericu de an. II.

Onoratu Publicu!

Corpulu profesoralu dela archigimnasiulu regescu din Aradu a esperiatu, că multi tineri din caus'a seraciei sunt constrinsi a intrerumpe cursulu studiarei; multi érași, avendu a se luptá cu neajunsuri intru sustinerea loru, sunt siliti a neglege studiile; pentru aceea corpulu profesoralu a hotaritu se faca inceputu la: infintiarea unei reuniuni pentru ajutorarea studentiloru seraci. Din

*) Peru provincia republicana in Americ'a spre médiadi are clima fierbinte, e fórté bogata in metale si anume auru si argintu; cultur'a poporului e de midilocu. Tschudi in opulu seu „Peru“ scrie multu despre provinci'a Peru.

acésta consideratiune, directorele gimnasialu Paulu Sváby, rogan-du pre vice comitele Carolu Tabajdi, si pre consultulu orasienescu Paulu Vörös, se li dee mana de ajutoriu, acestia la olalta constituinduse intr'unu comitetu provisoriu, a compusu statutele, cari deja le a aprobatu si inaltulu ministeriu de invetiamentu. — Punctele cele dóue prime din statute suna aștfeliu. 1. Scopulu fundatiunei este: a ajutorá pre tinerii diliginti dela gimnasiulu reg. aradanu — fora privire la nationalitate si confesiune.

2. Membrii reuniunei sunt:

a. Membrii fundatori, cari séu o data solvescu 25. fl. séu in trei ani dupa olalta urmatori o suma de 10 fl. la anu.

Acei membrii fundatori, cari pentru scopulu reuniunei dóneza mai multu decâtu sum'a amintita, se numescu membrii partinitori.

b. Membrii ordinari sunt aceia, cari la anu solvescu câte 2. fl.

c. Membrii extraordinari sunt aceia, cari ajuta reuniunea cu oferte de ori-ce natura.

Ca acésta reuniunea filantropica se se póta infintiá, si se si póta incepe activitatea sa salutaria, trebuie se recurgemu la cunoscut'a bunavointia a O. publicu.

Fie-ne permisu a sperá că acei'a, cari in atâte ronduri a consolatu pre seraci si au usioratu sarcin'a loru prin oferte maritimóse si asta data vor contribui cu denarii sei la inaintarea unei institutiuni, a carei scopu nu este numai binefacere filantropica ci deodata si detorinti'a de a ne ingrigi pentru viitorulu patriei nóstre comune.

O. Publicu! nu este aici vórba numai despre ajutorarea celoru seraci, ci deodata si despre protegerea unoru talente din cari cu timpu potu se fie colonne si muncitori culti ai patriei, si cari cu timpu ajungendu-si scopulu vor fi cu multiemita pentru acésta fapta nobila. In numele loru rugamu pre On. Publicu, ca se nu-si denege sucursulu seu dela infintiend'a reuniune.

Reuniunea i-si va poté incepe lucrarea sa celu multu la inceputulu lunei lui Octobre a. c. si aterna dela bunavointi'a O. Publicu, că sum'a oferita se o solvéscá pana la defiptulu terminu, séu la colectanti, séu la directorulu archigimnasialu.

Cóle de subscribtiuni sunt distribuite in mai multe parti, si se afla totodata depuse la consistoriulu gr. or aradanu la casin'a magiara, la reuniunea cetatienésca aradana, la fratii Bettelheim, si in cabinetulu societatii Lloyd.

Aradu, 19. Martiu 1874.

estradata prin notariulu interimalu:
Carol Malmosy. m. p.

VARIETATI.

□ A aparatu de sub tipariu: „Federatiunea Danubiana,“ polca romanésca pentru fórté-pianu — dedicatiune dómnei *Hermín'a P. Desseanu*, de zelós'a dómna Mari'a de Nicóra n. Serbu. Pretiulu este 60 cr' v. a. exemplariulu. Se póte capetá la M. Klein in Aradu.

(Hirotoniri.) *Stefanu Teodoru*, in 9 Martiu a. c. s'a hirotonitu intru preotu ca fiitorulu parochu in Calea mare protopresviteratul u Oradii. *Petru Sirc'a*, in 10 Martiu a. c. s'a hirotonitu intru preotu ca fiitorulu parochu in Prevaleni, protop. Halmagiului.

— Conflictu s'a escatu intre guvernulu Brasíliei si episcopulu Vitaliu de Olinda. Episcopulu a escocomunicatu tóte comunele in cari se afla locuindu si francmasoni; pentru acestu faptu tribunallu imperialu a intentatu procesu contra lui. Guvernulu a recercatu curi'a papala se admoniedie pre episcopulu, carele — dupa unu restimpu indelungatu — dela cardinalulu Antonelli primí o epistola, unde i se dice „Gesta tua non laudantur.“ Probabilminte procesulu contra episcopului se va inchí cu condemnarea lui, căci si curi'a l'a aflatu vinovatu.

++ Nóue secte religionarie in Rusi'a. De si fanatismulu si ur'a disidentiloru din Rusi'a contra religiunii ortodoxe a slabitu multu astadi, operandu-se intre densii si populatiunea ortodoxa óre care apropiere, ceea ce lasa a se sperá că mai curandu séu mai tardiu voru intrá in sinulu bisericeii mame, totusi propagand'a sectariloru este destulu de mare, si in unele guvernamente s'au nascutu chiar secte nóue, cari au avutu mai multu séu mai pucinu succesu in desvoltarea loru. Indicamu pre cele mai principale, precumu si doctrinele loru. *Stundistii* o secta care s'a nascutu de curendu in Sudulu Rusiei. Ei numerau la 1871 in guvernamentulu Cherson 800 partisani, si astadi mai esista o mica comunitate de a loru in districtulu Tarakika din guvernamentulu Kievu. Doctrin'a loru are multa analogia cu a anabaptistiloru, adoptandu alu 2-e botezu si alte ceremonii religióse de ale acestor'a; ei nu admitu nici postululu, nici cultulu santiloru si a icóne-

loru si nici riturile cultului ortodoxu, silindu-se a dá ceremonielor lor religiose simplicitatea bisericeii primitive. Stundintii se dice că in genere sunt forte morali: sunt cumpetati, muncitori economi, onesti, supusi autoritatiloru si si implinescu cu esactitate datoriile catra Statu; numai caudu sunt in jocu opiniunile lor religiose se opunu si nu se supunu in nici unu modu clerului ortodoxu. *Suspinatorii*, o secta carei'a i s'a datu numirea acest'a pentru că in timpulu intruniriloru lor religiose nu facu rugatiuni, ci se marginescu a *suspina* radicandu ochii la ceriu. Ei isi dau numele de „crestini spirituali“. Fundatoriulu acestei secte este unu cismariu din Kaluga, Ivanu Tihanovu. Idei'a fundamentala a lui Tihanovu este proscriptiunea tuturor ceremonielor; elu nu primesce intre Creatoriu si omu alta comuniune de cătu cea spirituala; cuventulu si rugatiunea sunt midilóce grosolane spre a servi de raporturi cu Divinitatea, numai suspinulu este singur'a si adeverat'a rugatiune ce trebuie se faca omulu, Suspinatorii nu admitu nici preoti, nici eucaristi'a, nici confesiunea nici botezulu, nici chiar nunt'a. O alta secta cunoscuta in 1872 si stabilita in districtulu Borovu, guv. Kaluga, numera mai multu de 160 adepti. Ea are ceva analogia cu precedent'a, dar arata mai pucina rigóre in proscriptiunea formelor religiose esterióre. Nu au preoti si cultulu lor consista in rugatiuni recitate de unulu din credintiosi si in cantari religiose; botezulu, nunt'a si eucaristi'a nu sunt recunoscute; confesiunea peccatorulu e primita de unulu din cei mai vechi ai comunitati. *Serafistii* secta aparuta in 1872 in districtulu Porkovu, guv. Pskovu numita astu-felu de la unu calageru a nume Serafimu. Nu se scie nimicu siguru despse acesta secta; atát'a numai se cunoşce că adeptii lui Serafimu se intrunescu pe ascunsu spre a face rugatiuni si credu in santitatea fundatorului sectei; ei astépta curandu sfirsitul lumii pre care li l'a anunsiatu initiatoriulu lor. Se pare că acesta secta numera aprópe 400 adepti mai cu séma tierance cari facusera votu de celibatu.

+ *Palatulu imperialu din Pekingu*. Acestu palatu, este celu mai frumosu dintre cele trei-dieci si siese de palaturi apartinendu imperatului. Acestu palatu este construitu intre dóue lacuri. Elu se compune din dóue parti, incunjurate de ziduri comunicandu intre ele prin'o punte suspensa de-a supra lacului. Celu din dintaiu din aceste Palaturi tormédia unu semi-cercu, si contine trei Pavilíone precedate de trei Chioscuri, la scarile caror'a, se abordédia traversandu laculu. Chiosculu din midilocu este intregu daorit; merulu ce se afla in verfulu coperisului este de aur masivu. Chioscurile din drépt'a si din steng'a, sunt incunjurate de colonne rosii ce sustienu coperisuri aurite, cu margini albastre. Tóte aceste edificii, sunt incunjurate de balustrade, si lini'a lor nu este intrerupta de cătu din distantia in distantia de treptele scariloru, scaldate de ap'a limpede a lacuriloru de care vorbiramu mai susu. — Unu intregu cordonu de sculptura representandu mii de capete de animale, adornédia imperial'a locuintia, care este tóta de marmora alba. Zidurile celei de-a dóua incinte la care conduce unu podu de marmora, sunt incrustate de smaltu auriu si verde. Acesta a duó'a incinta contine siese pavilíone cu colonade aurii si rosii; duó'a din ele sunt cu coperisii violetu cu margini de aur; dóua au coperisii verdi cu margini violete, si in fine unulu cu coperisii auritu cu margini albastre. Tóte aceste coperisii sunt de celu mai banu smaltu. In curte se afla patru gigantice vase de bronzu auritu, in care se ardu profumuri; aceste vase sunt puse pe pedestale de marmora sculptata; asemenea in curte, se mai afla camelii, magnolii, si alte flori, totu in vase de marmora alba. Perspectiv'a marelui palatu imperialu, este splendida, asiediatu cum este, intre cele dóua lacuri, care sunt incunjurate de coline paduratice. Acestu palatu este resiedinti'a favorita a imperatorelui si contine avuttii imense.

+ „*Siedietóre agricole la tíera*“ este titulu unei carti edate si compusa in 12 convorbiri agricole de Pana Constantinescu, profesore in Bucuresci. Opulu acest'a constitue unu cursu elementaru de agricultura, scrisu in termini forte esplicati, si de aceea póte aduce bune servitii agricultoriloru romani, si mai alesu tieraniloru.

= *Revista contemporana* dela 1 Martiu 1874, contine urmatoria materia instructiva si interesanta: 1. *Concina*, proverbu intr'unu actu de V. Alecsandri. 2. *La Byron*, poesia de G. Creceanu. 3. *Despre armele moderne* de colonelulu H. Arionu. 4. *Tristetia*, poesia de G. Ventura. 5. *Studii istorice despre Amazónu*, de A. P. Calimachu. 6. *Cimpoeriulu* poesia de Ciru Economu. *Parculu nationale din statele unite*, de A. Laurianu. 8. *Romanca realizata*, de M. Zamfirescu. —

= (*Multiamita publica*.) Amesuratu conelusului adusu in resiedinti'a extraordinaria a comitetului parochialu rom. ort. din Iosasielu de datulu 25. Februaru a. c. Nrulu 15, subscrisulu biuru alu aceleiasi corporatiuni, si-plinesce placut'a insarcinare, de a notificá Reverentiei Sale domnului Proto-diaconu *Iosifu Goldisiu*, cumca colect'a de 5 fl. 70 cr. v. a. facuta in favorea incendiatorulu Iosasieleni, si publicata in Nru. 76. din an. tr. alu fóiei nóstre Lumina, — apoi administrata aicia prin asemnatulu postale de datulu 28/2 st. n. in diu'a de astadi, se distribu in presinti'a membriloru de comitetu urmatoriloru dearsi, si adeca: *Pascutiei Popovicu* — ca celei'a mai greu cercetata de sórte, căci ea si de sociulu ei conjugale este perfidamente abandonata, si micutiloru ei fi *Demetriu* si *Virgiliu* *) 2 fl. 50 cr. v. a.; — *Mariei Orece* si fiiloru ei micuti *Antoniu* si *Silvi'a* 90 cr. v. a.; — *Elenei Branu* si fiiloru ei *Mari'a Militoru* si *Traianu* 70 cr.; — *Anei Motiu* si fíiei sale *Elisabetei* 60 cr.; — *Lui Ioane Petric'a* juniore si sociei sale *Mariei* 40 cr. v. a. *Lui Lupulu Orece* 30 cr.; — apoi *lui Ioane Petric'a senioru*, si sororei sale *Crestina* vulgo *Crisca* 30 cr. v. a.

In fine subsemnatulu biuru, din incredintiarea comitetului, in numele ajutoratoriloru, esprime adunca *multiamita publica*, Reverentiei Sale Domnului contribuatoriu colectoriu *Iosifu Goldisiu* — mai departe *Santie* Sale Domnului *Ioane Istinu*, carele prin indemnarea tinerimei studiöse la contribuire a plantatu in inimile fragediloru nostri traianidi caritatea, cea ce este regin'a virtutiloru crestinesci — cea ce este column'a nefalibile a umanitatei. — Totu de asemenea *multiemimu*, Domnului invetiatoriu din *Sistarovetiu* *Georgie Bocu*, la acarui'a unica inima dintre pedagogii nostri dela sate, au petrunsu lamentarile incendiatorulu. — Dee bunulu Dumnedieu, ca numerulu ataroru inime nobili de educatori poporali se crésca la romani. —

Datu ca mai susu, anulu 1874.

Ioane Munténu.
Presb. si Presiedinte.

Demetriu Popovicu.
Notariu.

Post'a Redactiunei.

Dlu I. V. B. Promisiunea asteptamu.

Dlu P. B. in Ghiocon. Deslucirile dtale nu sunt preste totu obiective, ér polemiloru netrebuintiose nu damu locu. A ve adresá la alte foi? aveti deplina libertate.

*) *Georgiu* fiulu celu mai mare alu acestei femeie, din indemnulu ómeniloru de bine se afla asiediatu la invetiatiune, la industriantele nostru din Aradu, Munténulu.

Din caus'a serbatórei de mercuri a r. catholiciloru fól'a nepotendu aparé la terminu, numerulu de fól'a contine o cóla.

CONCURSU.

1

Nepresentandu-se aspiranti in numeru recerutu la terminulu defiptu, se publica nou concursu pentru postulu invetiatorescu, dela scól'a rom. ort. conf. din Zimbru, pre langa emolumintele sf conditionile publicate deja in Nri. 11, 12, si 13 ai „*Luminei*“ din anulu curinte.

Diu'a alegerei va fi Marti in septeman'a luminata, adeca a 2 di a lui Aprile a. c. st. v. —
Zimbru la 9. Martiu st. v. 1874.

Comitetulu parochialu:

In contielegere cu mine: *Ioane Munténu*. Insp. scol. cerc.

CONCURSU.

3

Devenindu vacanta parochi'a din comun'a Sirbi protopopiatulu Luncii: pentru deplinirea aceleiasi parochii se deschide concursu pana in 25. Martie a. c. candu va fi si alegerea;

Emolumentele sunt 24 de jugere pamentu aratoriu, cortelu liberu, stólele indatinat, o jumatate de di de lucru, lemne de focu, biru dela 140 de case.

Doritorii de a ocupá acesta parochie voru aveá recursurile sale bine adornate pana la terminulu defiptu ale transpune la protopopulu tractualu in Oradea-mare. Sirbi 27 Februaru 1874.

Comitetulu parochialu:

In contielegere cu mine; *Gavriilu Neteu* protopopulu Luncii.